

کودکانی که به کار باز خواهند گشت

هرچند آمار کودکان کار در سطح جهان، هر روز رو به کاهش دارد، اما این آمار در ایران در حال افزایش است. این را نایب رییس انجمن حمایت از حقوق کودکان، تیرماه امسال اعلام کرده بود. احتمالاً هم همین صعود آمار موجب شد،

هرچند آمار کودکان کار در سطح جهان، هر روز رو به کاهش دارد، اما این آمار در ایران در حال افزایش است. این را نایب رییس انجمن حمایت از حقوق کودکان، تیرماه امسال اعلام کرده بود. احتمالاً هم همین صعود آمار موجب شد، پنجم شهریور ماه، رییس سازمان بهزیستی کشور از رونمایی بسته خدمات اجتماعی و روانی ویژه کودکان کار در نیمه دوم شهریور ماه خبر داد و گفت: با رونمایی این بسته به دنبال آن هستیم تا چهره شهرها را از این کودکان مظلوم و معصوم که مورد سوءاستفاده برخی از افراد سودجو قرار گرفته‌اند، پاک کنیم.

انوشیروان محسنی بندپی ادامه داد: در این بسته با قوه قضاییه همکاری‌هایی داشته‌ایم و درخواست کرده‌ایم سرپرستی خانواده‌هایی را که کودکانشان سه بار در طرح‌های ساماندهی به مراکز بهزیستی ارجاع داده و مجدداً به خانواده تحویل داده می‌شوند، سلب شود، یا حداقل موقتی سرپرستی از آنها گرفته شود و به مراکز بهزیستی وارد شوند.

او افزود: به هر حال برخی از خانواده‌ها به علت مشکل مالی مجبور می‌شوند کودکانشان را به کار اجباری وادارند. در حال حاضر هر دو نهاد حمایتی بهزیستی و کمیته امداد آماده ارائه کمک‌های مالی به این خانواده‌ها هستند. پیش از این، این حمایت‌ها وجود نداشت؛ زیرا خانواده‌ها هم اغلب تمایلی به دریافت این حمایت‌های مالی از سوی سازمان‌های حمایتی نداشتند و معمولاً فرد دیگری کودک یا پدر آنها را اجیر می‌کرد. اما در اجرای این طرح با پیگیری خدمات مددکاری می‌کوشیم این معضل را حل کنیم. به هر حال وقتی مادر و پدر بدانند که در صورت تکرار این عمل، خلعید خواهند شد، از ادامه کار جلوگیری خواهند کرد.

کودکان چگونه جمع می‌شوند؟

نزدیک به دو هفته پس از اعلام رییس سازمان بهزیستی، قرارگاه جمع‌آوری کودکان کار و متکدی، به

ریاست فرماندار تهران برپا شد و مقرر شد کمیته‌یی مشترک از عوامل اجرایی و سه نماینده تشکل‌های حوزه کودکان و اتباع خارجی، برای انجام اقدامات لازم برای جذب هرچه بهتر این کودکان تشکیل شود. پس از آن، 16 ون شهرداری تهران عملیات جذب کودکان کار و متکدی را آغاز کردند قرار است یک نفر از هر تشکل غیردولتی، با مددکار شهرداری همراهی کند تا کودکان کار براساس آنچه «آخرین استانداردهای مددکاری» خوانده شده، «جذب» شوند.

کودکان کار و متکدی در این طرح، پس از جذب از خط خیابان به مرکز غربالگری می‌روند و بعد از آن، اگر ایرانی باشند، خانواده‌هایشان فراخوانده می‌شوند تا تعهد کنند کودکانشان بار دیگر به این کار گمارده نشوند. اما اگر ایرانی نباشند، با طی مسیری به کشور خودشان باز فرستاده می‌شوند.

جمع‌آوری 300 کودک کار، در یک هفته

دیروز عضو هیات ریسه شورای شهر تهران از ادامه روند جمع‌آوری و جذب کودکان کار و متکدی خبر داد و گفت: بنابر آمار اعلام شده تاکنون بیش از 300 کودک کار و متکدی جمع‌آوری شدند که 70 درصد آنها از اتباع خارجی هستند.

زهرا نژادبهرام ادامه داد: با این همه، ابهامی که در این طرح وجود دارد، مربوط به وضعیت این کودکان است که با تغییر در شیوه‌های تکدی‌گری آیا این کودکان متکدی است یا کودک کار؟ بر همین اساس مکانیزم و شاخص‌های تفکیک کودک کار از متکدی در کمیته‌یی که تشکیل شده ایجاد شد تا کودکان کار از طریق مراکز فنی و حرفه‌یی آموزش دیده و خانواده‌هایشان مورد حمایت قرار گیرند.

او در پاسخ به پرسشی پیرامون رسوب کودکان در اردوگاه‌ها و مراکز غربالگری، افزود: فرمانداری و بهزیستی عنوان کردند که کودک رسوب کرده در این مراکز ندارند، اما اگر خانواده‌ها در بازپس‌گیری کودکانشان تعلل کنند، آنها را به مراکز بهزیستی تحویل می‌دهند.

نیست فراهم کار بستر

فاطمه دانشور، فعال حقوق کودکان، در گفت‌وگو با «تبادل»، با تأکید بر اینکه چند ایراد اساسی به این طرح وارد است، گفت: پیش از اجرای چنین طرحی، نخست باید بستر و ظرفیت اجرای آن را فراهم ساخت. در این مورد، می‌باید پیش از آغاز طرح یا حتی پیش از برنامه‌ریزی، سامانه و بانک اطلاعاتی دقیق کودکان کار ایجاد می‌شود. چرا که شرایط کودکان کار، مشابه هم نیست و به تبع این، نوع مداخله هم در مورد آنان متفاوت خواهد بود. نمی‌شود با تمام آنان یکسان برخورد کرد و پیش از طبقه‌بندی و مطالعه، ون‌ها را روانه خیابان کرد و تازه هنگام اجرا، فهمید که بستر طرح فراهم نیست.

او با اشاره به دسته‌بندی‌اش در مورد کودکان کار، افزود: به باور من، ما با چهار نوع کودک کار مواجهیم، یکی کودکانی که هر دو والدشان تبعه خارجی‌اند، دیگری کودکانی که مادر ایرانی و پدر خارجی دارند و آن دیگری، کودکانی که هر دو والدشان ایرانی است. دسته چهارم هم کودکانی‌اند که پدر و مادر مشخصی ندارند، بی‌هویت‌اند و در باندها به کار گرفته می‌شوند. شکل مداخله هم برای هر کدام از این چهار دسته متفاوت است.

حناهای بی‌رنگ

نماینده پیشین مردم تهران در شورای شهر با اشاره به سخنان رییس سازمان بهزیستی در مورد سلب سرپرستی والدینی که کودکانشان سه بار در این طرح دستگیر شوند، گفت: مگر این سازمان بستر و امکانات کافی برای نگهداری از این کودکان را دارد؟ تعداد مراکز بهزیستی اندک است و شرایط نگهداری طولانی مدت از کودکان 5 تا 12 ساله را ندارد. گذشته از این، بهزیستی چند وقت قرار است این کودکان

را نگه دارد؟

دانشور ادامه داد: آیا این کودکان امکان به فرزندخواندگی گرفته شدن را دارند؟ در شرایطی که حتی وضعیت به فرزندخواندگی گرفتن کودکان شیرخوار و تربیت نیافته هم مطلوب نیست، چطور می‌توان انتظار داشت خانواده این کودکان را که احتمالاً بیماری‌هایی دارند و تربیت مطلوبی هم دریافت نکرده‌اند، به فرزندخواندگی بپذیرند؟ طرح امین موقت هم که تاکنون بسیار پرحاشیه و ناکارآمد پیش رفته است و نمی‌شد امیدی به سپردن موقت سرپرستی این کودکان داشت. پس بهزیستی چه برنامه‌یی برای نگهداری این کودکان دارد؟ قرار است محیط‌هایی چون کانون اصلاح و تربیت ایجاد کنند و در یک اردوگاه کلونی تشکیل بدهند؟

او افزود: اگر طرح‌ها و برنامه‌ها را اینچنین شتاب زده، آغاز کنیم، در مرحله اجرا خواهیم دانست که بسترها و ظرفیت‌های آن را نداشته‌ایم و از پی آن، ناچار خواهیم بود که این کودکان را به خانواده‌هایشان را بازگردانیم. آن هنگام است که دیگر حنای ما رنگی نخواهد داشت.

بنیه نحیف سمن‌ها

دانشور در بخش دیگری از سخنانش، بهترین نوع مداخله را در شرایط کنونی و در فقدان بانک جامع اطلاعات کودکان کار، ارائه خدمات کاهش آسیب دانست و گفت: این بسته خدمات باید به گونه‌یی باشند که در منجر به کاهش ساعت کار این کودکان شوند.

او ادامه داد: در این بسته خدمات، هم باید خدمات سمن‌ها در نظر گرفته شود و هم نهادهای حاکمیتی‌ای چون شهرداری و بهزیستی.

او افزود: ما برای چنین طرح‌هایی سند جامع نداریم و به وقت تصمیم‌سازی و برنامه‌ریزی هم، نه از خبرگان بهره گرفته‌ایم و نه از سمن‌ها. از دیگر سو، قانون اساسی مان، وظیفه تامین رفاه همگانی را بر عهده دولت گذاشته و دولت اجازه ندارد این مسوولیت را به سمن‌ها واگذارد. در چنین شرایطی نباید مدام انگشت اتهام را سمت سمن‌ها بگیریم و آنها را محکوم به کم کاری کنیم؛ چه اینکه پیش از این امکان رشد آنها را فراهم نکرده‌ایم و آنها هم‌اکنون، بنیه کافی برای به دوش کشیدن این بار را ندارند.

مشکلی را حل نمی‌کند

اشاره با، مجلس در تهران نمایندگان مجمع عضو، سیاوشی طیبه همچنین، جاری هفته روز نخستین در برنامه جدید سازمان بهزیستی، با «دستگیری» خواندن، آنچه بهزیستی «جذب» می‌نامد، گفت: دستگیری کودکان کار، مشکلی را حل نمی‌کند. او با اشاره به اخبار مربوط به گم شدن سه کودک در این طرح، ادامه داد: برای پیگیری در مورد سه کودک کار که گفته شده بود دستگیر شده‌اند، به مرکز یاسر مراجعه کردم. آنجا اعلام کردند که فقط روز سه‌شنبه ۱۳۱ کودک دستگیر شده را به مرکز یاسر آورده‌اند و همان روز ۷۰ کودک افغانستانی، پیش از تشکیل پرونده مددکاری و مشاوره، برای رد شدن از مرز به اردوگاه ورامین منتقل شده‌اند. همچنین بچه‌های زیر ۱۲ سال به مرکز بعثت منتقل شده‌اند.

او با یادآوری اینکه گفته شده که این دستگیری‌ها به دستور فرمانداری تهران انجام شده و هم چنان ادامه خواهد داشت، افزود: خانواده‌های برخی کودکان نیز برای آزادی بچه‌ها جلوی در جمع شده بودند، اما پاسخی نگرفتند. بعضی از این خانواده‌ها حتی مطمئن نبودند فرزندانشان در آن مرکزند یا نه. متأسفانه سه کودک گم شده هم در مرکز یاسر بودند و نه در مرکز بعثت.

این امنیت، آنان جنسی آزار و کودکان دزدیدن پیرامون اخیر مشکلات به توجه با اینکه بیان با سیاوشی کودکان در خطر است، ادامه داد به اعتقاد من دستگیری این کودکان خودش نوعی کودک آزاری است. از

آنجا که کودک آزاری جرم عمومی محسوب می‌شود، باید از این شیوه برخورد شکایت کرد. سیاوشی در پایان افزود: پس از اجرای طرح سازمان بهزیستی برای سلب سرپرستی کودکان کار پس از سه بار دستگیری، باید سریعاً اقدامی در این خصوص انجام شود. به ویژه اینکه بازگرداندن کودکان مهاجر، نه تنها اثری بر وضعیت آنها ندارد، بلکه آنها را در مخاطره جدی قرار خواهد داد.

طرح جمع‌آوری کودکان کار و متکدی تا پایان این هفته ادامه خواهد یافت و کودکان کار، هرچه که دیده شوند، «جذب» خواهند شد. فعلاً، صدای منتقدان طرح، از موافقانش بلندتر است. باید منتظر روزهای پیش رو ماند و دید که آیا، چنان که فاطمه دانشور گفت، بهزیستی در گام بعدی، به ناکارآمدی طرح و ناتوانی خودش در اجرای این طرح پی خواهد برد، یا این طرح، مرهمی خواهد شد برای زخم‌های پراکنده در تن خیابان‌های تهران.